

НОВА ЕКОНОМІКА. КЛЮЧОВІ ІНДИКАТОРИ ЇЇ ВПЛИВУ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

В статті розглядається поняття нової економіки, основні риси її розвитку, вплив на економічний розвиток країни і можливості її впровадження в економіці будь-якої держави. Також висвітлено ряд ключових факторів, які визначають ступінь імплементації нової економіки в державі, придатні для цього галузі народного господарства.

Ключові слова: нова економіка, економіка знань, інновації, дослідження та розвиток, технології, комунікація, електронне навчання, електронна робота, електронний бізнес, електронна комерція, електронний уряд.

Час виникнення нової економіки як явища неможливо точно визначити, але поява цього терміну припадає на середину 90-х років минулого століття. До сих пір не існує єдиного визначення даного поняття. За дефініцією, прийнятою Світовим банком разом з Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД), нова економіка – це та економіка, в якій знання створюються, присвоюються, передаються і використовуються підприємствами, організаціями, фізичними особами та суспільством більш ефективно, сприяючи, швидшому економічному та соціальному розвитку [3, с.11]. Професор А. К. Кожмільський стверджує, що це така економіка, в якій більшість підприємств спирають свою конкурентну перевагу на знання. На думку автора, нова економіка являє собою таку економічну формацію, де знання, інформація та навички стають ключовими факторами виробництва і формують більшу частину вартості підприємства на ринку.

Як наслідок, економіка знань чинить значний вплив на діяльність як окремих економічних суб'єктів, так і на функціонування держави в цілому. Для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності на світовому ринку, держава повинна з одного боку стимулювати розробку і впровадження інновацій з боку приватного сектора, діючи як регулюючий орган; з іншого – імплемтувати ключові фактори нової економіки, відіграючи роль учасника економічних відносин.

Першим про нову економіку заговорив П. Друкер, який і вважається винахідником даного терміну. Згодом його підтримав такий видатний економіст як М. Портер. Наразі в світі питання нової економіки розглядають такі науковці як О. Аріаз, Д. Чен, К. Далман. У вітчизняній науці проблематиці економіки знань приділяють свою увагу С.В. Сіденко, В. Іноземцев, Н.А. Зотова та ін.

Метою даної статті є визначення сутності нової економіки та її впливу на економічний розвиток держави. Серед основних **завдань** можна виділити наступні:

- систематизація специфічних для нової економіки галузей господарства;
- окреслення основ розвитку нової економіки;
- виокремлення ключових факторів готовності національної економіки до переходу на економіку нового типу.

Нова економіка являє собою якісно нову економічну формацію. В наш час світове економічне середовище зазнало різких змін. З'являються принципово нові сфери діяльності, які вимагають фахівців з тих професій, яких кілька років тому ще навіть не існувало. Бізнес-середовище стає надзвичайно динамічним, тож при веденні будь-якої діяльності важливим стає фактор часу. Натомість фактор локалізації підприємства, завдяки сучасним технологіям, втрачає свою важливість. Змінюються навіть фактори виробництва. Якщо раніше ним и були переважно земля, праця та капітал, то тепер на передній план виходить інформація, знання та навички. Як наслідок необхідним є формування принципово нових підходів до ведення бізнесу, підготовки спеціалістів, розробки стратегій сучасних підприємств, методів конкурування на ринку, тощо. Для успішного здійснення змін, що є необхідними в даних умовах, необхідно звернути увагу на характерні риси нової економіки. Серед них зазначимо такі: глобальна модель торгівлі; ключові фактори виробництва: інформація, знання, здібності, а серед традиційних факторів домінує капітал, передусім інтелектуальний; інформаційні технології як базис розвитку; суб'єкти економічних відносин атомізуються – стають меншими за розмірами; еластична та мережева структура організацій; поширення мобільних інформаційних медіа (електронна пошта, Інтернет, Інтранет, мобільна телефонія) для комунікації та обміну інформацією; швидкі темпи технологічного розвитку; динамічна структура ринку; чинник локалізації підприємства не відіграє вже такої ролі. Завдяки

поширенню аутсорсигу та віддалених форм праці; зростання долі послуг і інвестування в нематеріальні активи; джерела конкурентної переваги: блага засновані на інформації, інновації, швидкість діяльності на ринку, індивідуальний контакт з клієнтом (CRM); надвелике значення сектору R+D – дослідження (research) та розвиток (development); цінова політика залежить від цінності для клієнта; робочий день – 24 години 7 днів на тиждень; цикл життя продукту вимірюється не десятками років, а роками чи навіть місяцями; новий капітал: мережеві знання та стосунки; еластичні та нові форми праці; навчання впродовж життя.

Перехід до нової економіки не є справою окремо взятого підприємства чи організації. Такі перетворення вимагають змін перш за все на державному рівні. Для впровадження нової економіки, країна повинна бути готова до цього. Про ступінь імплементації нової економіки в державі говорить ряд факторів.

1. Технологічна підготовленість. Складний параметр, що включає в себе: доступність новітніх технологій; рівень імплементації цих технологій на підприємствах; наявність законів, що стосуються ІСТ; прямі закордонні інвестиції; трансфер технологій; кількість населення, що користується мобільними телефонами, Інтернет-доступом, в тому числі і широкополосним, а також, кількість жителів, що мають персональні комп'ютери. В таблиці 1 показано місце України в світі за цими параметрами. Для порівняння подано також аналогічні данні по найбільш розвинутим країнам на найближчим сусідам.

Таблиця 1.

Технологічна підготовленість

Параметр	Перша трійка (по порядку)	Велико-британія	Данія	Канада	Німеччина	Пд. Корея	Польща	Росія	США	Україна	Фінляндія	Швеція	Японія
Доступність новітніх технологій	Швеція, Фінляндія, Ісландія	11	5	13	8	20	80	99	6	97	2	1	10
Рівень імплементації технологій на підприємствах	Ісландія, Швеція, Японія	19	10	21	14	13	76	103	4	91	7	2	3
Закони, що стосуються ІСТ	Данія, Естонія, Сінгапур	11	1	16	4	7	68	85	12	83	9	5	29
Прямі закордонні інвестиції і трансфер технологій	Ірландія, Сінгапур, Словаччина	18	50	15	67	39	81	115	35	106	74	44	58
Кількість користувачів мобільними телефонами	Люксембург, Литва, Італія	7	20	61	24	42	44	36	48	79	19	18	45
Інтернет-користувачі	Ісландія, Швеція, Нідерланди	22	15	7	24	6	44	63	9	77	14	2	17
Персональні комп'ютери	Швейцарія, США, Швеція	12	8	5	17	19	41	56	2	88	24	3	18
Підключення до широкополосного Інтернет-доступу	Ісландія, Пд. Корея, Нідерланди	17	4	10	23	2	43	60	16	56	7	9	15

Джерело: власне опрацювання на основі The Global Competitiveness Report 2007-2008. World Economic Forum.

2. Інноваційна діяльність. Також включає в себе ряд складових факторів: здібність до інновацій; якість науково-дослідних інституцій; видатки на дослідження і розвиток (R&D); участь університетів в дослідженнях; державні закупівлі високотехнологічного продукту; наявність

висококваліфікованих науковців та інженерів, а також видача патентів на корисні винаходи. Таблиця 2 демонструє поточну позицію України серед 131 держави світу за цими параметрами.

Таблиця 2

Інноваційна діяльність

Параметр	Перша трійка (по порядку)	Великобри-	Данія	Канада	Німеччина	Пд. Корея	Польща	Росія	США	Україна	Фінляндія	Швеція	Японія
		танія											
Здібність до інновацій	Німеччина, Швеція, Японія	14	6	17	1	7	44	54	9	40	5	2	3
Якість науково-дослідних інституцій	Швейцарія, США, Ізраїль	4	14	8	5	11	64	44	2	60	6	9	12
Корпоративні видатки на дослідження і розвиток (R&D)	Швейцарія, США, Японія	12	8	21	4	6	42	50	2	67	9	5	3
Участь університетів в дослідженнях	США, Швейцарія, Швеція	12	11	15	6	5	58	61	1	65	4	3	14
Державні закупівлі високотехнологічного продукту	Сінгапур, Пд. Корея, Малайзія	27	13	29	10	2	89	83	5	75	11	6	16
Наявність науковців та інженерів	Фінляндія, Японія, Ізраїль	28	11	8	16	13	74	37	12	70	1	6	2
Корисні патенти	США, Японія, Тайвань/Китай	19	12	10	9	8	51	45	1	58	4	7	2

Джерело: власне опрацювання на основі The Global Competitiveness Report 2007-2008. World Economic Forum.

3. ВВП на душу населення. Нова економіка для свого розвитку вимагає деяких матеріальних впливань. Перш за все, необхідне фінансування певних галузей виробництва, таких як електроніка, розробка програмного забезпечення, виробництво високотехнологічної продукції, тощо. У разі відсутності відповідних виробничих потужностей все вищезгадане доведеться закуповувати за кордоном. Окрім того необхідно здійснювати певні інвестиції в реорганізацію системи освіти задля підготовки кадрів, достатньо кваліфікованих відповідно до умов сьогодення. На підтвердження цієї тези, наведемо той факт, що серед країн з найбільш розвиненою новою економікою (Фінляндія, США, Південна Корея) усі мають високий показник ВВП на душу населення. Позитивним для України є те, що в нашій державі ВВП пер сагіта починаючи з 1998 року зростає (рис. 1). І причина не лише у зменненні кількості населення, а й у зростанні абсолютного обсягу ВВП.

4. Ступінь відкритості національної економіки. Однією з рис нової економіки, як було зазначено вище, є глобальна модель торгівлі. Підприємствам, щоб вижити і процвітати в нових умовах вже недостатньо функціонувати в межах однієї держави. Для економічного благополуччя їм потрібно розширювати свої ринки збуту, шукати споживачів в усьому світі, відкривати філії за межами держави-походження, а також шукати партнерів у світовому співтоваристві. У випадку якщо фірма обирає виключно внутрішню модель функціонування, для неї можливо два варіанти майбутнього: або вона збанкрутує і припинить своє функціонування, або буде поглинута іншою фірмою – більш глобальною за масштабами своєї діяльності.

Те саме стосується і макрорівня – рівня держави. На країну, як на окремих випадок бізнес-одиниці, діють ті самі закони, що і на будь-яке інше підприємство. В умовах нової економіки, держава повинна бути відкрита не лише експортно-імпортних операцій в їх первинному значенні, а й для трансферу технологій, що становлять базис розвитку економіки знань, трудової міграції висококваліфікованої робочої сили, тимчасовому обміну спеціалістами з метою двостороннього запозичення досвіду та навичок.

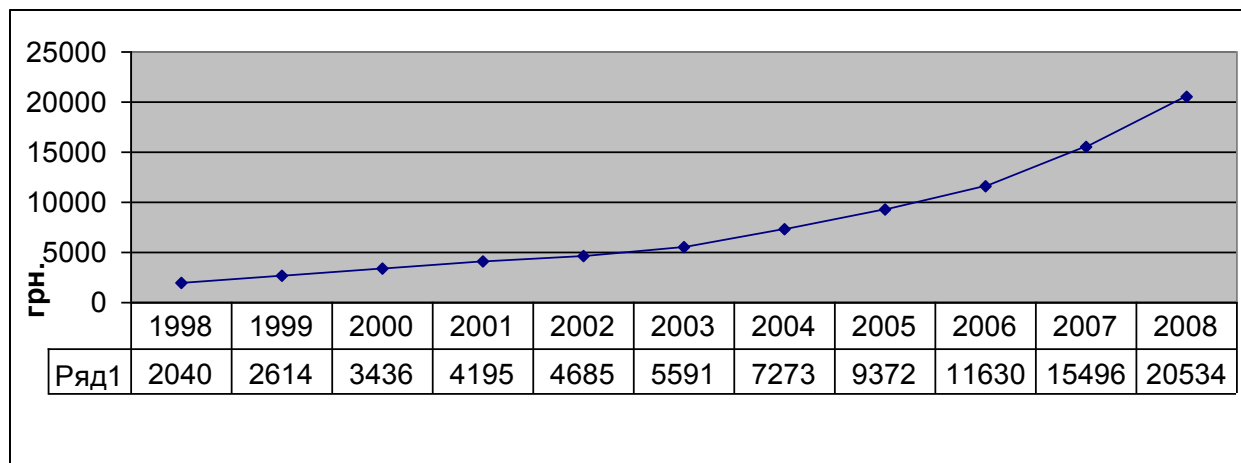


Рис.1. Динаміка ВВП України на душу населення, грн. [5]

Ступінь відкритості економіки, як правило, вимірюється долею суми експорту та імпорту товарів і послуг країною по відношенню до ВВП. Для України це показник становить 35%, що в цілому свідчить про достатньо високий рівень відкритості економіки. Для порівняння в Німеччині він прирівнюється до 46%, у Великобританії – 26%, в США – 11%, в Росії – 30%, в Китаї – 41% [7]. Варто додати, що чим країна менше володіє ресурсами (земля, робоча сила, корисні копалини), тим більше вона повинна відкриватися для світу. І навпаки. Таким чином малі економіки повинні бути більш відкритими.

5. Співвідношення товарів та послуг в структурі ВВП. В новій економіці зростає роль і доля послуг в структурі валового внутрішнього продукту. Саме послуги в наш час забезпечують збільшення доданої вартості в економіці. А в Україні вони активно сприяють зростанню ВВП. Так в 2007 р. із 7,3% збільшення ВВП на долю послуг приходилося 4,5%.

В розвинутих країнах доля послуг в структурі ВВП складає 65-75% [2, с.300]. Щоправда, цей показник не є абсолютним мірилом підготовленості країни до нової економіки. Доля послуг в структурі ВВП може бути високою і в менш розвинутих державах. Така ситуація спостерігається, наприклад, в Україні (55%) чи Польщі (60%). Тому передусім при оцінці варто звертати увагу на долю певних видів послуг, а саме: високотехнологічних, освітніх та комунікаційних. Перші сприяють розвитку нових сфер діяльності, другі дозволяють готувати спеціалістів необхідного освітньо-кваліфікаційного рівня та підвищувати рівень освіти нації в цілому, останні – збільшують продуктивність праці та усувають перешкоди на шляху до глобальної моделі діяльності.

Варто також зазначити, що надмірно висока доля послуг у структурі ВВП теж є небезпечною для економіки країни. Це свідчить про нестачу життєво необхідних благ, таких як продуктів харчування, одягу чи житла. Для підтримання необхідного балансу доля послуг не повинна перевищувати 12-15 тис. долл. США в розрахунку на одного мешканця [2, с.300].

6. Індекс людського розвитку (HDI). Обчислюється на основі трьох параметрів: середня тривалість життя (характеризує рівень здоров'я нації, спосіб життя, забрудненість оточуючого середовища та ін.), знання та освіта (включає в себе рівень писемності та сукупну долю тих, хто навчається) та рівень життя (оцінюваний за допомогою ВВП на душу населення з кореляцією на паритет купівельної спроможності). У відповідності до офіційної класифікації всі країни поділяються на три групи: з високим, середнім та низьким HDI.

За цим показником вже котрий рік поспіль лідирує Ісландія (0,968), на другому місці Норвегія (0,968), на третьому Канада (0,967). Україна належить до держав з середнім індексом людського розвитку і має 0,786 балів, забезпечуючи собі тим самим 82 місце у світовій класифікації. Порівняльна діаграма HDI подана на рис. 2.

Поява нової економіки спричинила появу ряду галузей господарювання, характерних для цієї економічної формації – електронний бізнес, електронне навчання, m-банкінг, та ін. Специфіка цих галузей полягає у здійсненні переважної більшості операцій за допомогою сучасної техніки та/або Інтернету, дротовим або бездротовим шляхом.

Серед ключових факторів, що говорять про готовність держави до нової економіки виділяють: технологічну підготовленість, інноваційну діяльність, ВВП на душу населення, ступінь відкритості національної економіки, співвідношення виробництва товарів та послуг в структурі ВВП та індекс людського розвитку.

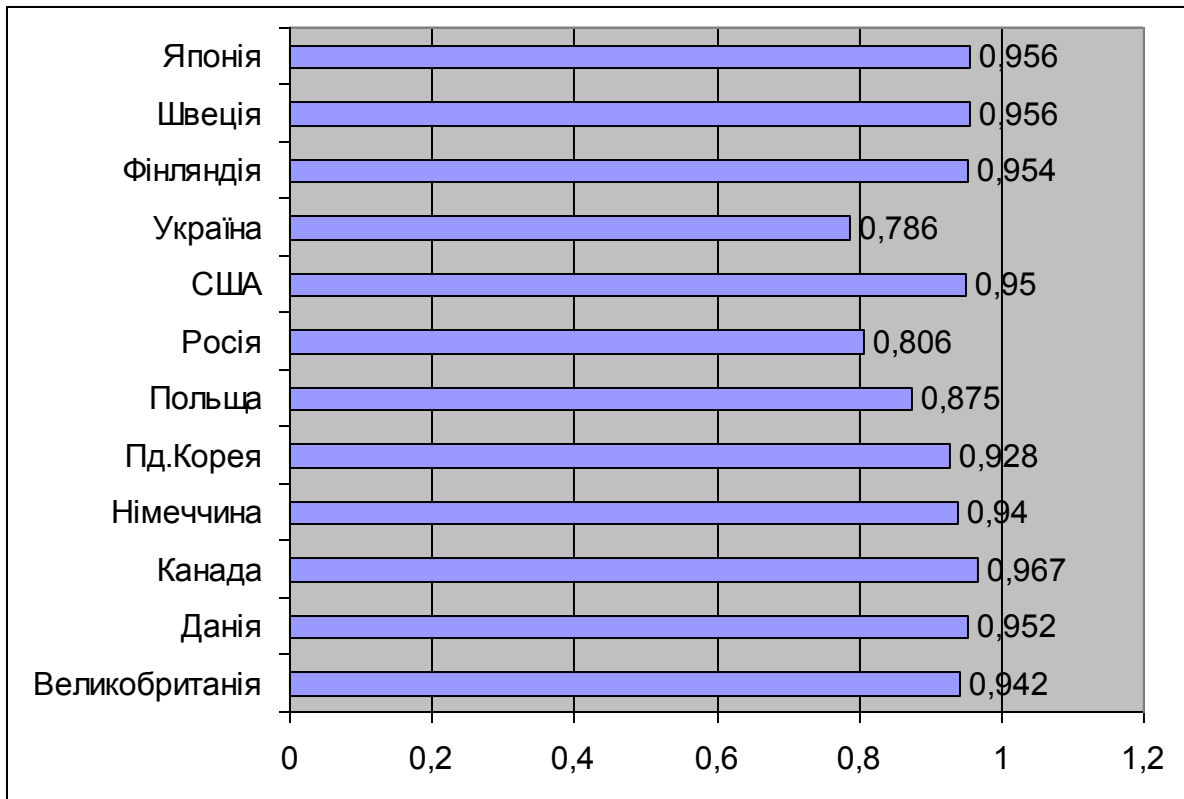


Рис. 2. Індекс людського розвитку в різних країнах [6]

Нова економіка ґрунтується на чотирьох ключових засадах, без яких її розвиток неможливий. Це передусім інновації, що знаходять своє кінцеве відображення в новітніх технологіях та освіта і наука, які в свою чергу готують фахівців з тими кваліфікаціями, що адекватні сьогоденню. Окрім того, варто зазначити комунікацію та інформацію як безпосередніх творців нового середовища.

Література

1. Beata Mordarska Teoretuczne aspekty nowej ekonomii I jej wplyw na wybrane elementy zucia gospodarskiego / Beata Mordarska, Wijcech Zysk // Problemu handlu miedzynarodowego : VIII Ogolpolska Konferencja Naukowa Akademii Ekonomicznej w Krakowie, 2005. – P. 7–9.
2. Jerzy Kleer. Czym jest G.O.W // Gospodarka oparta na wiedzy. Perspektywy Banku Swiatowego [Red. Antoni Kuklinski], - Warszawa, 2003. – 258 p.
3. Korea and the Knowledge-Based Economy. Information Society. [ed. By C. Dahlman and T. Andersson]. – OECD, World Bank Institute, 2000. – 98 p.
4. The Global Competitiveness Report 2007-2008. World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/>
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
6. Instytut Systemów Elektronicznych Wydział Elektroniki i Technik Informatycznych Politechnika Warszawska [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ise.pw.edu.pl>
7. Офіційний сайт Світової організації торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wto.org>

This article discusses the concept of the new economy, the main features of its development, the impact on economic development and the possibility of its implementation in any economy. It also covers a number of key factors that determine the degree of implementation of the new economy in a state and suitable for this sectors of the economy.

Key words: *new economy, knowledge-based economy, innovations, research and development, technologies, communication, e-learning, e-work, e-business, e-commerce, e-government.*

В статті розглядається поняття нової економіки, основні черти її розвитку, вплив на економічне розвитку країни і можливості її впровадження в економіку будь-якої країни. Також

освещен ряд ключевых факторов, которые определяют степень имплементации новой экономики в государстве, пригодные для этого отрасли народного хозяйства.

Ключевые слова: *новая экономика, экономика знаний, инновации, исследования и развитие, технологии, коммуникации, электронное обучение, электронная работа, электронный бизнес, электронная коммерция, электронное правительство.*

УДК 330.1

О.П. Перенчук,
*асистент кафедри міжнародної економіки
Донецького національного університету*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИКЛІЧНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТИВНОЇ УМОВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті проаналізовано розвиток національної економіки у кризовий та посткризовий періоди та надано рекомендації щодо антициклічного регулювання національної економіки в сучасних умовах.

Ключові слова: *криза, національна економіка, циклічність, економічні цикли*

Функціонування національної економіки, як і будь-якої світової економічної системи, не є рівномірним і безперервним. Економічне зростання час від часу чергується з процесами застою та спаду обсягів виробництва, тобто зниженням усієї економічної активності. Такі періодичні коливання свідчать про циклічний характер економічного розвитку.

Характерною ознакою розвитку світової економіки є її циклічність, багатовимірний прояв якої виявляється у коливаннях ринкової кон'юнктури, економічних диспропорцій, економічних кризах та диспозиції міжнародної конкурентоспроможності країн на світових ринках.

Одним із найважливіших інструментів ринку є діагностика циклічності, що полягає у постійному моніторингу макроекономічної кон'юнктури та розробці заходів, які стабілізують економічні процеси у світовому господарстві. Тому однією з умов досягнення Україною стабільного зростання національної економіки є теоретична розробка системи оцінювання та аналізу циклічності в економіці, методологічне забезпечення досліджень макроекономічних показників і на їх основі розробка ефективних стратегій сталого розвитку національної економіки у посткризовий період.

Інтеграція України у глобальний економічний простір, вихід національної економіки із структурної та фінансово-економічної криз можливі лише на основі стратегії нарощення міжнародної конкурентоспроможності країни, важливим інструментом якої є антициклічне регулювання. Необхідною передумовою успішної реалізації Україною такої концепції є наявність потужного економічного і політичного потенціалу, які, за умови вдосконалення національної економічної системи та докорінної модернізації системи політико-економічних зв'язків, забезпечили б зовнішньоекономічний прорив та поступового входження національної економіки в Європейський економічний простір з усуненням негативних наслідків циклічності.

Дослідження економічних циклів, механізмів антициклічного регулювання економіки країн відображені у працях таких іноземних вчених, як А. Бернс, В. Зарновіц, Дж. Кейнс, Г. Кассель, М. Кондратьєва, У. Мітчелл, Г. Менк'ю, К. Ромер, П. Самуельсон, М. Фрідман, Р. Хоутрі, Е. Хансен, Й. Шумпетер та інших.

Проблеми циклічної економічної динаміки та антикризового регулювання досліджуються у роботах українських вчених О. Білоруса, О. Бандури, Л. Возної, В. Гейця, М. Горин, І. Грабинської, С. Корабліна, В. Лагутіна, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, Е. Машенко, С. Мочерного, Б. Панасюка, Н. Татаренко, М. Туган-Барановського а також російських – Е. Балацького, С. Глазьева, В. Іноземцева, С. Меньшикова, Ю. Яковця та багато інших.

Разом з тим, багато аспектів цієї наукової проблеми залишаються недостатньо розкритими. Потребують подальшого дослідження методологічні засади антициклічного регулювання в умовах глобалізації, необхідною є розробка ефективних циклів якісного економічного зростання країн. Потребує поглибленого аналізу вплив циклічності на міжнародну конкурентоспроможність держав.